

агресія. Ці відмінності можна пояснити як біологічними чинниками, такими як рівень тестостерону у хлопців, так і соціальними стереотипами, що регулюють рольові очікування в суспільстві. Традиційні гендерні ролі впливають на виховання дітей ще з раннього віку. Так, хлопців часто заохочують до прояву сили та впевненості, тоді як дівчат привчають до проявів ніжності й терпимості [5].

Серед хлопців агресивність часто асоціюється з боротьбою за статус у групі однолітків, що може призводити до фізичних конфліктів. Своєю чергою, дівчата часто обирають соціальні стратегії впливу, такі як маніпуляції або плітки, щоб досягнути своїх цілей. Важливою частиною цих відмінностей є соціальна агресія, що проявляється через ізоляцію або виключення з групи, яка може мати серйозні наслідки для психічного стану підлітків.

Такі відмінності пояснюються не лише біологічними факторами, але й соціальними стереотипами, які зумовлюють різні підходи до виховання хлопців і дівчат. Зазвичай хлопців заохочують до прояву сили і впевненості, а дівчат вчать терпимості та контролю емоцій. Таким чином, розуміння гендерних відмінностей є важливим для розробки програм подолання агресивності у підлітків, що враховують специфічні потреби кожної статі.

Висновки. Молодший підлітковий вік є критичним періодом для розвитку особистості, коли діти стикаються зі значними фізіологічними, психологічними та соціальними змінами. Ці зміни часто призводять до підвищеної емоційної збудливості, яка може проявлятися в агресивній поведінці. Підліткова агресивність стає своєрідною реакцією на внутрішні переживання та зовнішні подразники, особливо в умовах нестабільного соціального або сімейного середовища. Агресивність у цьому віці може мати різні прояви та форми: фізичну, вербальну чи соціальну, і є складним явищем, що викликає турботу не тільки у батьків, але й у освітян та соціальних працівників. Одним з головних аспектів цього питання є гендерні відмінності, які формуються під впливом культурних і соціальних стереотипів. Дослідження свідчать, що хлопці та дівчата часто проявляють агресію по-різному: хлопці більш схильні до фізичної агресії, у той час як дівчата використовують соціальні та вербальні форми агресії, такі як маніпуляції, плітки та виключення з соціальних груп. Це можна пояснити не лише біологічними відмінностями, такими як рівень тестостерону у хлопців, але й соціальними чинниками, які визначають різні норми поведінки для кожної статі.

Розуміння гендерних аспектів у формуванні агресивності може допомогти у розробці ефективних програм подолання агресії, орієнтованих на потреби хлопців і дівчат. Наприклад, фізична активність та спортивні тренування можуть бути ефективними для хлопців, допомагаючи спрямовувати фізичну енергію у конструктивне русло, тоді як для дівчат корисними можуть бути програми, які розвивають емоційну грамотність та навички конструктивної комунікації. Важливими є також освітні програми, які навчають підлітків розуміти і висловлювати свої емоції та контролювати їх здоровими способами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Домова П. Г. Психокорекційна робота з попередження агресивності підлітків. Вип. 3. Київ. 2018. С. 38
2. Лацпов А.В., Миколаїв Є.В. психологічні особливості прояви тривожності школярів в залежності від стилів їх сімейного виховання. Міжнародний студентський науковий вісник. 2016. № 6. С. 13-14
3. Мазелурі Т. Агресивні тенденції в дитячій поведінці. Початкова освіта. 2005. №47. С. 8-9
4. Міжособистісне спілкування підлітків. Методичні рекомендації. Шкільний світ. 2007. № 17. С. 2-11
5. Хоменко Г. Агресивність підлітків: причини, профілактика, корекція. Психолог. 2009. № 35. С. 16-17

*Підборочинська Ірина
Науковий керівник – доц. Гончаровська Галина*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАМ'ЯТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вступ. У Законі України «Про загальну середню освіту» зазначено, що освіта має бути спрямована на забезпечення цілісного розвитку особистості. Розвиток особистості – це

розкриття внутрішніх природних задатків дитини, виявлення її найпотаємніших життєвих прагнень, збагачення внутрішнього світу дитини корисним досвідом і знаннями, які допомагають розкрити внутрішній потенціал дитини. Незамінну роль у збагаченні внутрішнього світу людини новими знаннями та досвідом відіграє пам'ять і вміння вміло використовувати свої вроджені здібності. Коли діти йдуть до школи, вони вступають в один з найвідповідальніших періодів свого розвитку, коли їхні психічні функції, в тому числі і пам'ять, змінюються кількісно і якісно. Знання про особливості розвитку пам'яті в цей період необхідні для того, щоб правильно структурувати і надалі розвивати освітнє середовище і процес [2].

Метою нашого теоретичного дослідження є аналіз та обґрунтування психологічних особливостей пам'яті дітей молодшого шкільного віку, оскільки, молодший шкільний вік є важливим періодом когнітивного розвитку. Психічні процеси опосередковують розвиток усіх інших функцій та активізують розумові процеси, пізнання та довільність. Чим більше зусиль докладається для покращення пам'яті у молодших школярів, тим більш опосередкованими стають психічні процеси. Довільне запам'ятовування, тобто довільне відтворення знань, стає метою. Учні починають використовувати власні інструменти для запам'ятовування нової інформації та життєвого досвіду [1].

Саме тому процес пам'яті та її розвиток здавна цікавлять науковців, і сьогодні на цю тему проводиться багато досліджень. О. Пелешко зазначає, що молодші школярі, як і дошкільнята, мають добре розвинену механічну пам'ять. Значна частина учнів механічно запам'ятовує навчальні тексти у початкових класах. Це створює значні труднощі в середніх класах, коли навчальний матеріал стає більшим і складнішим. Розвиток осмисленої пам'яті в початкових класах дає змогу учням виробити низку раціональних стратегій запам'ятовування. Коли діти усвідомлюють і розуміють навчальний матеріал, вони також запам'ятовують його. Тому важливо, щоб дорослі контролювали не лише результати запам'ятовування та відтворення матеріалу (правильність відповідей, правильність переказу), а й сам процес - як дитина запам'ятовує матеріал [4].

О. Гайдаш і Д. В. Махотіна зазначають, що у молодшому шкільному віці пам'ять зазнає суттєвих змін, поступово набуваючи ознак довільності та стаючи свідомо організованою і опосередкованою [1].

А. Романюк зазначає, що в перші роки шкільного життя природна пам'ять дитини багато в чому визначає успішність або неуспішність навчання, але пізніше ситуація змінюється і процес навчання починає впливати на шлях, напрямок і швидкість розвитку пам'яті дитини. Автор стверджує, що використання інформаційних технологій може змінити традиційний підхід до викладання предметів і допомогти оптимізувати процес сприйняття, розуміння і запам'ятовування матеріалу. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі призводить до підвищення інтересу до навчання завдяки використанню спеціальних програмних засобів. Яскраві зображення та мінливі завдання привертають увагу учнів, сприяють ефективній обробці інформації і, відповідно, дозволяють краще запам'ятовувати [5].

М. Савчин та Л. Василенко стверджують, що молодший шкільний вік є сенситивним періодом для розвитку пам'яті. Як і вищезгадані автори, вони характеризують цей період як такий, в якому відбувається особливо велика зміна співвідношення мимовільної та довільної пам'яті. Автори також стверджують, що, навчаючись мнемічної поведінки, молодші школярі спочатку опановують розумові операції, необхідні для запам'ятовування та відтворення, а потім вчаться використовувати їх у різноманітних ситуаціях [6].

О. Личик, С. Крук, В. Гаврилькевич у своїй статті дійшли до висновку, що діти молодшого шкільного віку мають схильність до дослівного запам'ятовування та відтворення, що сприяє накопиченню словникового запасу в довготривалій пам'яті та оволодінню фонетичною культурою, а також розвитку спонтанної пам'яті та самоконтролю в навчальній діяльності. На їхню думку, схильність до дослівного запам'ятовування також може бути використана для тренування механізмів довготривалої пам'яті. Діти в цьому віці готові до засвоєння спеціальних методів запам'ятовування і можуть підвищити ефективність і точність запам'ятовування шляхом навчання більш досконалим технікам запам'ятовування. Забезпечення дітей зрозумілими техніками запам'ятовування може свідомо покращити їхню здатність з часом пригадувати важливий зміст [3].

Висновки. Завдяки навчанню діти молодшого шкільного віку розвивають логічну пам'ять, яка має вирішальне значення для засвоєння знань; вміння визначати основні моменти

та ключові ідеї навчального матеріалу та пов'язувати їх у цілісну систему знань допомагає дітям запам'ятовувати інформацію організовано, систематично та більш довгостроково. Іншими словами, стимулювання розвитку навичок логічного мислення дітей може сприяти розвитку довготривалої пам'яті. Включення необхідних знань в активну навчальну діяльність дітей та забезпечення більш приємних ситуацій для дітей у 1 класі та більш проблемного навчання для дітей у 3 класі може сприяти повторенню, організації матеріалу, семантичній обробці інформації, формуванню уявних образів та запам'ятовуванню інформації [3].

Перспективи подальшого вивчення окресленої проблематики ми вбачаємо у дослідженні психологічних особливостей порушень пам'яті дітей молодшого шкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдаш О. О., Махотіна Д. В. Розвиток пам'яті у молодшому шкільному віці. Актуальні питання сучасної психології : зб. наук. праць. Т. 2. Суми:СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. С. 209–214
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2232/> (дата звернення 15.10. 2024)
3. Личик О. Я., Крук С. Л., Гаврилькевич В. К. Теоретичний огляд проблеми розвитку довготривалої пам'яті у дітей молодшого шкільного віку. Молодий вчений. № 11 (99). 2021. С. 262 – 267
4. Пелешко О. Аналіз індивідуальних особливостей пам'яті у дітей молодшого шкільного віку. Humanities & Social Sciences (Lviv, 14-16 May 2009). С. 217–218.
5. Романюк А. А. Розвиток пам'яті молодших школярів засобами Інтернет. Інформаційні технології в професійній діяльності : матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. (Рівне, 30 жовтня 2019 р.). С. 27 – 39
6. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2006. 360 с.

Рига Христина

Науковий кебрічник – доц. Гончаровська Галина

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ З АКЦЕНТУАЦІЯМИ ХАРАКТЕРУ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Вступ. Період старшого підліткового віку є критичним у формуванні особистості, оскільки в цей час відбувається активний розвиток емоційної та соціальної сфер, а також виникає потреба у самоствердженні та побудові стосунків з однолітками та дорослими [4]. Одними з труднощів можуть стати акцентуації характеру – надмірно виражені риси особистості [1], які, хоча й належать до меж норми, роблять особистість більш вразливою у певних життєвих ситуаціях, можуть посилити конфліктність і суттєво вплинути на характер взаємодії з оточуючими.

Конфлікти є природною частиною підліткового віку, оскільки на цьому етапі зростає потреба у незалежності та власному просторі, що нерідко призводить до зіткнень з однолітками, батьками та іншими дорослими [5]. Дослідження психологічних особливостей поведінки старших підлітків з акцентуаціями характеру в конфліктних ситуаціях має важливе значення, оскільки дозволяє зрозуміти, як саме той чи інший тип акцентуацій впливає на підхід до вирішення конфліктів і стиль взаємодії. Це знання важливе не тільки для психологів та педагогів, а й для батьків, що прагнуть сприяти гармонійному розвитку своїх дітей і допомагати їм у подоланні емоційних труднощів, що супроводжують підлітковий період.

Метою є теоретичне обґрунтування психологічних особливостей поведінки старших підлітків з акцентуаціями характеру в конфліктних ситуаціях, що дозволить виявити специфічні паттерни реагування, зрозуміти вплив акцентуацій на їх соціальну адаптацію та розробити рекомендації для ефективної роботи з підлітками в освітньому та психологічному контекстах.

Основний текст. Старший підлітковий — це критичний період життя особистості, коли формуються базові життєві установки, самовизначення та соціальні навички. Цей етап супроводжується інтенсивними змінами в емоційній сфері та соціальній поведінці, що зумовлює складнощі у вирішенні конфліктних ситуацій. Особливо значущою виявляється роль